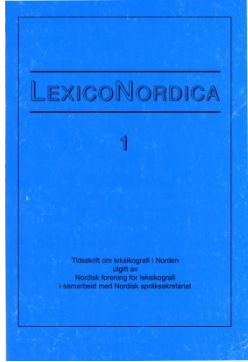

LexicoNordica

Forfatter:	Jens Erik Mogensen	
Anmeldt værk:	Herbert Svenkerud og Helge Parnemann. 1992. <i>Cappelens Tysk-Norsk og Norsk-Tysk Ordbok</i> . Oslo: J.W. Cappelen.	
Kilde:	LexicoNordica 1, 1994, s. 277-280	
URL:	http://ojs.statsbiblioteket.dk/index.php/lexn/issue/archive	

© LexicoNordica og forfatterne

Betingelser for brug af denne artikel

Denne artikel er omfattet af ophavsretsloven, og der må citeres fra den. Følgende betingelser skal dog være opfyldt:

- Citatet skal være i overensstemmelse med „god skik“
- Der må kun citeres „i det omfang, som betinges af formålet“
- Ophavsmanden til teksten skal krediteres, og kilden skal angives, jf. ovenstående bibliografiske oplysninger.

Søgbarhed

Artiklerne i de ældre LexicoNordica (1-16) er skannet og OCR-behandlet. OCR står for 'optical character recognition' og kan ved tegngenkendelse konvertere et billede til tekst. Dermed kan man søge i teksten. Imidlertid kan der opstå fejl i tegngenkendelsen, og når man søger på fx navne, skal man være forberedt på at søgningen ikke er 100 % pålidelig.

Jens Erik Mogensen

Herbert Svenkerud og Helge Parnemann, *Cappelens Tysk-Norsk og Norsk-Tysk Ordbok*. Oslo: J. W. Cappelens Forlag a.s: 1992.

For NKK 258,- får brugeren her på samme tid en tysk-norsk og en norsk-tysk ordbog – trykt på hvidt kvalitetspapir og sat med let læselige, klare typer. De to ordbogsdele indeholder hver ca. 20.000 opslagsord udvalgt på grundlag af overvejelser m.h.t. ordenes frekvens og brugernes behov. I praksis holdes de to dele nemt ude fra hinanden, idet de er adskilt af et tillæg i midten trykt på gråt papir (s. 305–336). Udover tillægget indeholder omtæksten et forord, et afsnit med overskriften *viktig å vite* samt en liste over de anvendte forkortelser.

Opsætningen af de enkelte artikler er generelt set klar og overskuelig. Dog kan det især i længere artikler være en smule besværligt at overskue kroppen: Samtlige – oftest ganske banale – eksempler er forsynet med en oversættelse i kursiv (f.eks. s.v. **mene** [...] *meinen: ~r du det? meist du das?*), hvilket slører overskueligheden over ækvivalentstrukturen. Det er nok et spørgsmål, om det ikke havde været mere hensigtsmæssigt og også fuldt tilstrækkeligt at anføre eksemplerne uden oversættelse, især da ordbogen iflg. forordet forudsætter, at brugeren allerede har "et visst kjennskap til språket og kjenner en god del elementære ord" (s. VII). Vanskeligere eksempler, hvor en oversættelse ville være berettiget, kunne med fordel være placeret i foden (hvor det for øvrigt igen ville have hjulpet på overskueligheden, hvis der i højere grad var gjort brug af blikfang).

Trods sådanne detaljer må det dog omvendt fremhæves som et meget stort plus, at de to ordbogsdele er konciperet bevidst med en norsk brugergruppes behov for øje: Således er ordbogens tysk-norske del tydeligvis konciperet som *receptionsordbog*, den norsk-tyske del som *produktionsordbog*. Dette fremgår bl.a. af måden, hvorpå ækvivalenterne præsenteres: Hvor der således i den norsk-tyske del til ét lemma svarer flere ækvivalenter, sker der i langt hovedparten af tilfældene (desværre ikke alle) en betydningsspecifikation af de enkelte tyske ækvivalenter. I den tysk-norske del derimod er ækvivalenterne med rette opstillet uforklaret ved siden af hinanden, eftersom brugeren naturligvis ikke har behov for betydningsspecifikation af de norske ækvivalenter.

Ved tyske substantiver er der anført genus og pluralis (undertiden helt eller delvis udskrevet, f.eks. s.v. **partisipp** [...] *Partizip n, fl zippien* [sic!]), ved svage substantiver desuden genitiv. At sådanne

morfologiske oplysninger også er anført ved komposita er en god hjælp for brugeren. Omvendt savnes der ved verberne en angivelse af evt. uregelmæssig bøjning (det er ikke nok at bringe en liste over disse verber i et tillæg, når der ikke henvises fra ordbogsdelen til denne liste), og ved sammensatte verber savner man oplysninger om, hvorvidt der er tale om ægte eller uægte sammensætninger. Dersom fraværet af disse for brugeren yderst vigtige oplysninger skyldes pladshensyn, må det undre, at der er brugt temmelig megen plads på konsekvent at angive ordklasse ved samtlige norske opslagsord. Undtagen i forbindelse med adskillelse af homografer er sådanne angivelser vedr. udgangssproget overflødige i en produktionsordbog.

Det er positivt, at der ved nomina agentis konsekvent anføres både maskuline og (moverede) feminine former, hvor sådanne er mulige, f.eks. s.v. **beboer** [...] (*om kvinde*) Einwohnerin *f -nen*, (*om mand*) Einwohner *m -;* s.v. **vitne** [...] *sb* (*om kvinde*) Zeugin *f -nen*, (*om mand*) Zeuge *m -n -n*; s.v. **doktor** [...] (*om kvinde*) Doktorin *f -nen*, (*om mand*) Doktor *m -en*. Desværre udelukker denne opstilling sex-neutral brug af den maskuline form, idet det suggereres, at *in*-formen altid er obligatorisk, når der er tale om kvinder. Til en norsk udgangssætning som *hun var det eneste vitne* muliggør ordbogen således kun oversættelsen *sie war die einzige Zeugin*. Dette er en skæv oversættelse, idet tilstedeværelsen af et givet antal mandlige vidner herved ikke udelukkes [= *hun var det eneste kvinnelige vitne*]. Ligeledes forleder oplysningerne s.v. **doktor** til konstruktioner som **Frau Professorin Doktorin Hellweg* og **sehr geehrte Frau Doktorin Hellweg* i stedet for – som det rigtigt er oplyst i tillægget side 319 – *sehr geehrte Frau Doktor Hellweg*.

Problemet kunne være løst ved anførelse af begge formerne uden markeringerne "om kvinde" hhv. "om mand", men med en henvisning fra ordbogsdelen til en grammatikdel i omteksten, hvor de generelle regler for brugen kunne være beskrevet.

Desværre findes der ikke nogen sådan integreret grammatik i ordbogen. Det omtalte tillæg s. 305–336 fremstår helt uden sammenhæng med ordbogsdelen og kunne for så vidt være en selvstændig publikation. Det indeholder afsnit om tysk skrift (med eksempler på både håndskrift og trykt skrift), substantivernes køn, præfikser og suffikser, orddeling, uregelmæssige verber, tal og mængder, dag og tid, brevskrivning, geografiske navne og tyske forkortelser. Oplysningerne i tillægget er (for så vidt de da er rigtige) som sådan utvivlsomt ganske nyttige, omend de altså ikke har nogen videre forbindelse til ordbogsdelen. De er gennemgående forsøgt holdt i en humoristisk stil – undertiden måske lovlig anstrengt, som når det om brugen af stort begyndelsesbogstav ved pronominer i breve hedder: "Hvis du vil følge tysk skikk, og det bør du gøre, skriver du imidlertid også ordene **Du**,

Dein, Dich og Dir med stor forbokstav, og det gjør du om det så er til lillebroren din du skriver" (s. 320). På en skala af "åpningshilsener" i breve begyndende med *sehr geehrte Frau ...* anføres til slut (efter et eksempel med *lieber...*) åbningshilsenen *dummer Peter*. – Gennem sådanne mere eller mindre barnagtige formuleringer og eksempler søger forfatterne antagelig at appellere til et ungdommeligt målpublikum. Om dette forsøg lykkes kan man naturligvis ikke vide, men det er nok tvivlsomt, eftersom alle nye undersøgelser f.eks. inden for reklamebranchen entydigt viser, at unge i dag generelt er langt mere kritiske og kvalitetsbevidste end tidligere generationer. – Under alle omstændigheder lykkes det herigennem næppe at sløre, at alt for mange oplysninger i tillægget er direkte forkerte. Sml. f.eks. følgende vejledning i, hvorledes man skriver adressen på et tysk brev: "I Tyskland er det vanlig å skrive gatenavnet etter bynavnet – ganske logisk egentlig. Og bynavnet får gjerne en strek under seg". Altså:

Firma
Karl Gebhardt
Papierwarenfabrik
D-5000 Köln
Hauptstr 86

Disse oplysninger svarer ikke til tysk praksis anno 1992. Forkortelsen af gadenavnet *Hauptstr* vidner desuden om forfatternes noget særprægede forhold til brugen af punktum i forkortelser. Listen s. 323–332 indledes med følgende bemærkning: "Bruk av punktum ved forkortelser er etter hvert blitt like vilkårlig på tysk som på norsk". Denne påstand er som grebet ud af luften, og de mange forkortelser uden punktum, f.eks. *ahd* (= althochdeutsch), *b* (= bei), *Bed* (= Bedeutung), *best* (= bestimmt [sic!]), *Fr* (= Frau), *Frl* (= Fräulein), *Hr*, *Hrr* (= Herr), *mdt* (= mitteldeutsch) og *zul* (= zuletzt) afspejler ikke tysk sprogbrug.

Sammenfattende må følgende dog fastslås: For en forholdsvis lav pris fås her en skoleordbog over det centrale ordforråd, i de fleste tilfælde med udmærkede betydningsspecifikationer af de tyske ækvivalenter og med mange anskuelige eksempler samt de hyppigste kollokationer og idiommer – alt forsøgsvis ordnet efter moderne leksikografiske principper. Tillige får brugeren udvalgte paradigmatiske oplysninger, bl.a. med hensyn til substantivernes bøjning. Fraværet af oplysninger i ordbogsdelen om evt. uregelmæssig bøjning af verberne er meget uheldigt, ikke mindst sammenlignet med skævvægningen i forhold til oplysningerne om de norske leksemers ordklasser, og den løsrevne liste over uregelmæssige verber i tillægget kan ikke opveje denne mangel. Det bedste ved tillægget er, at det er placeret i midten af ordbogen og er trykt på en anden type papir end resten af ordbo-

gen, hvorved brugeren som nævnt kan holde den tysk-norske ordbogsdel ude fra den norsk-tyske. – Altså alt i alt i betragtning af prisen en brugervenlig ordbog med enkelte kiks på væsentlige områder.